

Dr. Ayşe Aslı ALÇIN

**İDARE HUKUKUNDA
FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1
A. KONUNUN ÖNEMİ VE ÇALIŞMANIN AMACI.....	1
B. KAVRAM SORUNU	5
C. ÇALIŞMANIN PLANI.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN TARİHSEL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

I. ÇEŞİTLİ HUKUK SİSTEMLERİNDE FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ DÜŞÜNCESİ	9
A. ROMA HUKUKUNDA.....	9
B. FRANSIZ HUKUKUNDA	14
1. Genel Olarak Fransa'da İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı	14
2. Conseil d'État'nın Tarihsel Evriminin İdarenin Sorumluluğuna Etkisi	16

3. İdarenin Kusursuz Sorumluluğu ve İçtihadi Bir İlke Olarak Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi (Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi).....	19
C. ALMAN HUKUKUNDA.....	22
1. Genel Olarak Almanya’da İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı	22
2. Günümüz Alman Hukukunda İdarenin Sorumluluğu.....	27
3. Bir Gelenek Hukuku Kuralı Olarak Fedakârlığın Denkleştirilmesi Sorumluluğu	32
a. Tarihsel Geçmişi.....	32
b. Fedakârlığın Denkleştirilmesi Sorumluluğunun Anlamı ve Kapsamı	35
c. Fedakârlığın Denkleştirilmesi Sorumluluğunun Unsurları.....	42
d. Fedakârlığın Denkleştirilmesi Sorumluluğunun Sonuçları.....	51
D. İNGİLİZ HUKUKUNDA	52
1. Özel Hukukla Kamu Hukuku Arasında Resmi Bir Ayrımın Yokluğu	52
2. Devlet Sorumluluğunun Özellikleri	55
3. Kusursuz Sorumluluk Prensibinin (Strict Liability) İdarenin Sorumluluğuna Uygulanabilirliği.....	56
a. 1973 tarihli Arazi Telafi Kanunu (Land Compensation Act 1973).....	59
b. Gönüllü Zarar Denkleştirmesi: “Lütuf (Ex Gratia) Olarak Tazminat” Sistemi	60
4. Değerlendirme: İngiliz Hukukunda Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesinden Söz Etmek Mümkün Mü?.....	61
E. DEĞERLENDİRME.....	62
II. TÜRK HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİ	67
A. ÖZEL HUKUKTA KUSURSUZ SORUMLULUK VE FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİ.....	67

1. Özel Hukukta Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesinin Anlamı Ve Uygulama Alanı	73
a. Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesinin Anlamı ve Mecelle’de Fedakârlığın Denkleştirilmesi Düşüncesi	73
b. Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanununda Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesinin Uygulama Alanı	76
c. Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi ile Tehlike Sorumluluğu Arasındaki İlişki ve Türk Borçlar Kanunu m.71/4’ün Anlamı	77
B. İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	83
1. Genel Olarak Türk Hukukunda İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı	83
2. Şuray-ı Devlet’in Tarihsel Evriminin İdarenin Sorumluluğuna Etkisi	85
3. İdarenin Kusursuz Sorumluluğu Ve İçtihadi Bir İlke Olarak Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesinin Ortaya Çıkışı	87
a. İdarenin Kusursuz Sorumluluğunun Anlamı ve Kapsamı	87
b. İdarenin Kusursuz Sorumluluğu ile Kusur Sorumluluğu Arasındaki İlişki.....	92
c. İdarenin Kusursuz Sorumluluğunun Dayanağı ve Bir Sorumluluk Sebebi Olarak Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi	94

İKİNCİ BÖLÜM
İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN ANLAMI,
KAPSAMI VE UNSURLARI

- I. İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN ANLAMI VE KAPSAMI.. 105
- A. İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN ANAYASAL
DAYANAĞI..... 105
- B. İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN ANLAMI.....110
- C. FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİ İLE
RİSK İLKESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ117
1. Risk İlkesi Karşısında Fedakârlığın Denkleştirilmesi
İlkesinin Konumu117
2. Belirleyicilik – Tamamlayıcılık Tartışması..... 121
3. Kusursuz Sorumluluğunun Klasik Kurgusuna Bir
Eleştiri: Ayrı Bir İlke Olarak Risk İlkesi Gerekli Mi? 128
- D. İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN KAMU
DÜZENİNE İLİŞKİN OLMA MESELESİ..... 133
- II. İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN UNSURLARI 138
- A. İDARENİN HUKUKA UYGUN EYLEM YA DA İŞLEMİ.... 139
- B. ZARAR..... 142
1. Genel Olarak..... 142
2. İdare Hukukuna Özgü Şart: Zararın Eşitliği Bozan
Kamu Külfeti Haline Gelmiş Olması..... 150
3. İdare Hukukunda Fedakârlığın Denkleştirilmesi
İlkesine Özgü Şart: Özel ve Olağanüstü Zarar..... 152
- C. İLLİYET BAĞI..... 162

D. UYGUN İLLİYET BAĞINI KESEN BİR DURUMUN BULUNMAMASI.....	170
1. Mücbir Sebep.....	171
2. Zarar Görenin Davranışı.....	176
3. Üçüncü Kişinin Davranışı.....	178
4. Beklenmeyen Hal: İdarenin Kusursuz Sorumluluğunda İlliyet Bağına Etkisi.....	180

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İDARE HUKUKUNDA FEDAKÂRLIĞIN
DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN
UYGULAMA ALANI VE İDARENİN
TAZMİN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

I. FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN UYGULAMA ALANI.....	188
A. GENEL OLARAK.....	188
B. İDARENİN MÜLKİYET HAKKINA HUKUKA UYGUN MÜDAHALESİ.....	189
1. Anayasal ve Yasal Düzenlemeler Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahale.....	189
a. Genel Olarak.....	189
b. Kamulaştırma.....	190
c. Kamulaştırma Benzeri Müdahale.....	195
2. İdari Eylemler Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahale.....	209
a. Bayındırlık Hizmetleri Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahale.....	209
b. Diğer Kamu Hizmetlerinin İfası Sırasında Mülkiyet Haklarına Müdahale.....	220
3. İdari İşlemler Yoluyla Mülkiyet Hakkına Müdahale.....	222
a. İdarenin Birel İşlemleri Yoluyla Müdahalesi.....	222

b. İdarenin Düzenleyici Kolluk İşlemleri Yoluyla Müdahalesi.....	224
c. Yargı Kararlarının Kamu Düzeni Sebebiyle Uygulanmaması Hali.....	229
d. İdari İşlemin Geri Alınması.....	235
4. Kanunların Ve Milletlerarası Antlaşmaların Uygulanması Yoluyla Müdahale	239
a. Kanunların Uygulanması Sebebiyle Müdahale	239
b. Milletlerarası Antlaşmaların Uygulanması Sebebiyle Müdahale	250
C. İDARENİN YAŞAM VE SAĞLIK HAKKINA HUKUKA UYGUN MÜDAHALESİ	255
1. İdarenin Sağlık Hizmetleri Sebebiyle Bireyin Yaşam ve Sağlık Hakkına Müdahalesi.....	255
a. Danıştay'ın Sağlık Hizmetleri Alanında İdarenin Kusursuz Sorumluluğunu Dışlayan İçtihadı	255
b. Alman Hukukunda Bireyin Yaşam ve Sağlık Hakkına Müdahalede Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi	263
c. Fransız Hukukunda Sağlık Hizmetleri Alanında İdarenin Kusursuz Sorumluluğu	267
d. Alman ve Fransız Hukukundan Hareketle, Türk Hukukunda Sağlık Hizmetlerinde Yaşam ve Sağlık Hakkına Müdahalede Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi	269
2. Eğitim Hizmetleri Sırasında Yaşam ve Sağlık Hakkına Müdahale.....	275
3. Kamu Görevlilerinin ve Kamu Hizmetine Gönüllü Katılanların Yaşam ve Sağlık Hakkına Müdahale.....	280
a. Kamu Görevlilerinin Görevleri Sırasında Yaşam ve Sağlık Haklarının İhlali	280
b. Kamu Hizmetine Gönüllü Katılanların Uğradığı Zararların Tazmini Meselesi.....	283

II. FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞUN SONUCU: İDARENİN ZARARI TAZMİN YÜKÜMLÜLÜĞÜ	285
A. GENEL OLARAK	285
B. FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNİN İHLALİ SEBEBİYLE İDARECE ÖDENEN TAZMİNATIN ANLAMI.....	288
C. TAM TAZMİN İLKESİ KARŞISINDA FEDAKÂRLIĞIN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİNDEN DOĞAN ZARARLARIN TAZMİNİ MESELESİ.....	292
D. TAZMİNATIN KAPSAMI.....	296
1. Maddi Tazminat	297
a. Genel Olarak.....	297
b. Malvarlığına Yönelik İhlallerden Doğan Maddi Tazminat.....	300
c. Yaşam ve Sağlık Hakkı İhlallerinden Doğan Maddi Tazminat.....	301
d. Faiz Uygulaması	302
2. Manevi Tazminat	304
SONUÇ	311
KAYNAKÇA	323